

Keravan kaupungin lausunto Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvityksen loppuraportista

Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvitystä on valmisteltu tilanteessa, jossa valtakunnallisen sote-ratkaisun yksityiskohtia ei tiedetä. Erillisselvityksen lainvalmistelu tehdään kuitenkin samanaikaisesti valtakunnallisen sote-uudistuksen lainsäädännön valmistelun kanssa ja käsitellään samaan aikaan eduskunnassa. Loppuraportissa esitetty erillisselvitys sisältää ehdotuksen Uudenmaan aluejaosta neljään itsehallintoalueeseen ja Helsingin kaupunkiin, jolle annettaisiin samat tehtävät kuin itsehallintoalueille. Ehdotus ei sisällä esimerkiksi esitystä itsehallintoalueiden organisoinnista, rahoituksesta tai suhteesta valtioon ja kuntiin. Siten tässä vaiheessa lausunnossa pystytään ottamaan kantaa ainoastaan Uudellemaalle esitettyyn aluejakoon.

Keravan kaupungin lähtökohta uudistukselle on ollut kuntapohjainen malli. Olisi ollut toivottavaa, että Uudenmaan kuntien esittämää kuntapohjaista ratkaisua oltaisiin aidosti ja perusteellisesti selvitetty yhtenä organisoinnin vaihtoehtona. Kuntapohjaisessa ratkaisussa olisi pystytty paremmin varmistamaan ja turvaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden integrointi esimerkiksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen, kasvatuksen ja oppimisen, kaupunkiympäristön suunnittelun ja rakentamisen, työllisyyden sekä valmiussuunnittelun palveluihin. Kuntapohjaisessa mallissa olisi myös pystytty hyödyntämään jo olemassa olevia paikallisen demokratian päätöksentekorakenteita.

Kuntia suurempien itsehallintoalueiden riskinä on, että päätöksenteko etäännyy äänestäjistä entisestään. Nykyisten laskevien äänestysaktiivisuuskehitysten aikana uudet vaalit eivät välttämättä houkuttele äänestäjiä. Vaarana on myös, että pinta-alaltaan suurissa itsehallintoalueissa tai maakunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut eivät enää jatkossa ole yhtä laajasti lähipalveluita.

Suurin kysymysmerkki ja merkittävä riskitekijä on talous. Uudistuksen taloudellisia vaikutuksia ei ole selvitetty eikä ole tiedossa, mitä malli tarkoittaa itsehallintoalueiden taloudelle, alueen kuntien taloudelle tai veronmaksajille. Loppuraportissa todetaan, että erillisselvityksen rahoituksellinen perusratkaisu olisi lähtökohdiltaan sama kuin muuallakin maassa. Maakuntien ja itsehallinnollisten alueiden rahoitus perustuu siten pääosin valtion rahoitukseen. Niiden rahoitusjärjestelmä on tarkoitus uudistaa tarvekaiotuihin kriteereihin perustuvaksi. On tärkeää, että kriteereissä huomioidaan mahdollisimman reaaliaikaisesti alueiden väliset väestömuutokset, jotta Uudenmaan voimakkaan väestönkasvun tuottama palvelutarpeen kasvu huomioidaan tulevien maakuntien ja itsehallinnollisten alueiden rahoituksessa ajantasaisesti.

Uudenmaan erityispiirteitä on voimakas väestönkasvu, nopea kansainvälistyminen sekä kansallisestikin merkittävä taloudellinen toimeliaisuus, mikä edellyttää, että alueen kunnilla on riittävästi investointikykyä ja elinvoimaa. Kuten loppuraportissa todetaan, on jatkotarkastelussa tärkeää huomioida rahoitusmallin sote-palvelujen järjestämiseen kohdistuvien vaikutusten lisäksi yleisemmät vaikutukset kuntien talouteen ja pitkän aikavälin kestävästi kasvun edellytyksiin.

Uudellamaalla ja koko maassa. On tärkeää, että varmistetaan myös sote-ratkaisun jälkeen jäävän kaupungin toimintakyky ja rahoituksellinen asema.

Keravan kaupunki korostaakin ohjausryhmän näkemystä siitä, että rahoitusratkaisun valmistelussa tulee ottaa huomioon ja arvioida mallin vaikutuksia kasvavien kaupunkien ja kuntien elinvoimaan, investointikykyyn ja -tarpeisiin nähden pitkällä aikavälillä. Kasvavien kaupunkien ja kuntien vuosittaiset investoinnit ylittävät usein merkittävästi vuosittaiset poistot, minkä vuoksi kuntien talouden tasapainoa tarkasteltaessa olisi tarkoituksenmukaista tarkastella taloudellisia vaikutuksia myös rahoituslaskelman toiminnan ja investointien rahavirran kautta eikä pelkästään arvioimalla vuosikatteen riittävyttä poistoihin.

Uudistuksen toteuttamisen kannalta on olennaista, että erilliskäytön mallin pohjaksi on otettu Uudenmaan kuntien keväällä 2019 esittämä Uudenmaan jakaminen viiteen alueeseen. Esitetty neljän itsehallinnollisen alueen ja Helsingin kaupungin muodostama Uudenmaan erilliskäytön malli on alueelle parempi kuin yhden Uudenmaan maakunnan malli. Esitetyllä aluejolla sote-uudistuksen toteuttaminen olisi helpommin hallittavissa ja riskittömämmin toteutettavissa kuin 1,7 miljoonan asukkaan maakunnan rakentaminen.

Esitettynä itsehallintoalueena Vantaan ja Keravan kaupunkien yhdessä muodostama itsehallintoalue on asiallinen ratkaisu. Kaupunkien yhteenlaskettu asukasmäärä on tällä hetkellä noin 270 000 asukasta ja väestöennusteen mukaan vuonna 2035 Vantaan ja Keravan muodostaman itsehallintoalueen asukasmäärä olisi noin 312 300. Vantaa ja Kerava tekevät jo nyt yhteistyötä ja käyttöön on tulossa yhteinen potilastietojärjestelmä Apotti. Myös erinomaiset kulkuyhteydet, kuten molempia kaupunkeja halkova päärata, takaavat sen, että palvelut ovat itsehallintoalueella hyvin saavutettavissa.

Loppuraportissa todetaan pelastustoimen osalta, että ”lähtökohtaisesti pelastustoimialueiden jako noudattaisi kaavailtua itsehallinnollisten alueiden aluejakoa sillä muutoksella, että nykyinen pelastustoimen Keski-Uudenmaan alue jaettaisiin kahtia eli Vantaa-Keravaan ja muuhun Keski-Uusimaahan. Itsehallinnollisten alueiden päätöksellä Vantaa-Kerava ja Keski-Uusimaa voisivat näin hoitaa pelastustoimen palvelut yhteistyössä. Keravan kaupungin näkökulmasta Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitos on toiminut erinomaisen hyvin ja esitetty ratkaisu on asiallinen.

Loppuraportissa esitetty erillisen työryhmän ehdotus Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) asemasta erilliskäytössä on kannatettava eikä merkittävästi muuta nykytilannetta.

Lukuisia uudistuksen toteutumisen kannalta keskeisiä asioita on auki ja arvioimatta. Lainsäädäntöä tulee kaikilta osin valmistella tiiviissä yhteistyössä kuntien, kaupunkien ja kuntayhtymien kanssa.

Uudistuksen seurauksena noin 200 000 julkisen sektorin työntekijää vaihtaa organisaatiota ja kaikkien kaupunkien ja kuntien toiminta ja taloudellinen asema muuttuvat olennaisesti. Koska kyseessä on poikkeuksellisen suuri, Suomen itsenäisyyden ajan suurin hallintorakenteiden muutos, on valmistelun oltava huolellista ja myös maakuntamallin vaikutukset arvioitava riittävän tarkasti.